

СТАНОВИЩЕ

от Цвета Христова Луизова-Хорева, доцент, доктор
Университет по хранителни технологии – гр. Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология
докторска програма „Български език“

Автор: Десислава Минчева Димитрова

Тема: „Морфологичната категория състояние на действието (българските перфектни форми) и перфектът в западноевропейските езици (френски, английски, немски) в партиципиален контекст“

Научен ръководител: доц. д.ф.н. Константин Иванов Куцаров, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-3213 от 23.07.2020 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Морфологичната категория състояние на действието (българските перфектни форми) и перфектът в западноевропейските езици (френски, английски, немски) в партиципиален контекст“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология; докторска програма „Български език“. Автор на дисертационния труд е Десислава Минчева Димитрова – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Български език“ с научен ръководител доц. д.ф.н. Константин Иванов Куцаров от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Десислава Минчева Димитрова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи: молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд; автобиография в европейски формат; протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд; дисертационен труд; автореферат; списък на научните публикации по темата на дисертацията; копия на научните публикации; декларация за

оригиналност и достоверност на приложените документи; справка за спазване на специфичните изисквания на Филологическия факултет.

Докторантката е приложила 3 броя доклади, публикувани в сборници от научни форуми, 1 публикация (рецензия) в научно списание, както и 1 удостоверение за изнесен и приет за печат доклад.

Д. Димитрова е завършила бакалавърска програма „Българска филология“ и магистърска програма „Актуална българистика“ (езиковедски профил) в ПУ „Паисий Хилендарски“. Като хоноруван преподавател провежда семинарни упражнения по морфология на съвременния български език, практическа граматика, езикова култура и съвременен български език към катедрата по български език в ПУ „Паисий Хилендарски“. Участвала е в научни конференции и в организацията на научни форуми и кандидатстудентската кампания на Филологическия факултет. Носител е на първа награда от Осемнадесетата национална научна конференция за студенти и докторанти „Слово и памет“. Владее гръцки, английски, немски и френски език.

2. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд на докторантката Десислава Димитрова е посветен на актуална тема – морфологичната категория състояние на действието в партиципиален контекст. Темата е тясно свързана с проблема за моделирането на времевата система в български – език, който се характеризира с богата глаголна парадигма. Ясно е очертана нуждата от възстановяване на партиципиалните форми като самостоен клас думи и преосмисляне на резултативната грамема в съвременния български език като партиципиална. Актуалността на изследвания проблем се подсилва от факта, че в западноевропейската лингвистика все още е неизяснен характерът на опозицията неперфектност – перфектност. В светлината на интернационализираната комуникация е изключително важно осъзнаването на семантиката на перфектните форми в три основни западноевропейски езици, както и намирането на функционални съответствия между българските от една страна и френските, немските и английските резултативни конструкции от друга.

3. Познаване на проблема

Дисертантката демонстрира впечатляваща осведоменост по отношение на авторитетни български, руски и западноевропейски източници. Проследявайки в детайли развитието на теорията за явлението резултативност с акцент върху перфектните форми в българистиката и в западноевропейската лингвистика, тя уверено и информирано заявява собствената си позиция по изследвания от нея проблем.

4. Методика на изследването

Изграждането на методологичния апарат доказва богатата лингвистична ерудиция на Десислава Димитрова. Още в теоретичната част авторката представя критично теоретичните

рамки и методологията на различни лингвистични школи и обосновава използването им в своето изследване. Този подход ѝ позволява да изгради свой собствен аналитичен модел. Подходящ е изборът на чужди езици за съпоставителното изследване, тъй като и трите езика демонстрират противопоставяне на акционни и резултативни форми. Избраните методи на работа – синхронно описание, контрастивно наблюдение и анализ в исторически и актуален план, формалносемантичен подход, систематизиране и обобщение, са успешно приложени за постигане на поставените цели.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Трудът се състои от текст (уводна част, четири глави и заключителна част) от 264 стр., библиография и ексцерпирани източници (стр. 265 – 279) и две приложения (стр. 280 – 338). В уводната част е обоснован изборът на тема, представени са обектът и целите на изследването, структурата на текста и приложените изследователски методи. Първата глава проследява развоя на възгледите за значението резултативност в българската лингвистика и обособяването на морфологичната категория състояние на действието от първите български граматика на Неофит Рилски, Неофит Бозвели и Емануил Васкидович, през трудовете на знакови езиковеди като А. Теодоров-Балан, Л. Андрейчин, Ив. Добрев, П. Пашов, Ст. Стоянов, М. Янакиев, Й. Пенчев и др., до езиковедските разработки от най-новото време. Подробно са разгледани и възгледите на чуждестранни изследователи на българския език като Ю. Маслов и Й. Линдстет. Мост между традиционната и съвременната българска лингвистика е изграден чрез препратките към трудовете на видните съвременни българисти Ив. Куцаров, В. Маровска, Р. Ницолова, Кр. Чакърва, Кр. Алексова, К. Куцаров, Ст. Стойчев, чиито схващания са пространно изложени в същата глава.

Във втората глава е направен преглед на произхода, развоя и семантиката на френските, английските и немските перфектни форми и е разгледано значението резултативност в системата на нефинитните форми. Впечатляващо е проследяването на изследваните категории в исторически план. На базата на обстоен преглед на релевантната литература дисертантката ясно заявява собствената си позиция. Задълбочено са дискутирани понятия като перфектност и перфективност, акционност и резултативност, а основните релации са визуализирани с таблици и диаграми. В детайлно изложение на теоретичните постановки на водещи англицисти като Е. Трогът, Е. Бенвенист, Й. Елснес, Й. Дал, Б. Комри, П. Фен, А. Айхенвалд, А. И. Смирницки и др., Д. Димитрова обосновава собствените си виждания, поставяйки акцент върху морфологичните специфики на перфектните форми в противовес на преобладаващия в англоезичната литература интерес към семантико-прагматичните характеристики.

Съпоставителен анализ на отношението резултативност – свършен вид е представен в трета глава, където са предложени и функционално-семантични аналози на българския

свършен вид във френския, немския и английския език. Поради тясната връзка между категориите залог и състояние на действието, в четвърта глава акционнорезултативното противопоставяне се изследва от перспективата на пасива в българския и трите изследвани западноевропейски езици.

Интересен е подходът към материала в Приложение 1, където отправна точка за контрастивното изследване са не българските, а френските резултативни форми, ексцерпирани от оригиналния френски текст на „Малкия принц” и представени с преводните им съответствия на български, английски и немски език в три отделни таблици. Дефинитивно приносен характер имат графиките, използвани за визуализиране на резултатите от анализа в Приложение 2. Графичното онагледяване е подход, който се използва все по-широко в световната съвременна лингвистична литература.

На фона на огромния обем на литературата и изследвания материал напълно естествено се появяват някои неточности, като например непоследователността при предаването на чуждите имена – с транслитерация (напр. Traugott – Траугот, Venneman – Венеман, стр. 105 – 107; транскрипция (напр. Pickbourne – Пикборн, стр. 117) или с оригиналното им изписване, без вариант на кирилица (стр. 117). Не е обоснована и вариативността при употребата на някои термини, като например *експириенциален* (стр. 57), *експириентален* (стр. 98, 113 и др.) и *experiential* в *experiential*-семантика (стр. 112 – 113), където използването на диграфия не изглежда нужно. Въпреки тези и други, по-скоро технически, бележки, дисертационният труд се отличава с широка информираност и богат научен стил. Той е отлично структуриран и показва много добро владение на теорията, умение за критичен анализ и за динамично съчетаване на различни аспекти от тази теория или по-скоро теории. Изводите от направеното изследване допринасят за създаването на прецизен темпорален модел в българския език, а резултатите от съпоставителния анализ имат приложимост в теорията и практиката на превода и чуждоезиковото обучение.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Десислава Димитрова има 13 публикации, 5 от които са по темата на дисертацията. Четири от публикациите са в резултат от изнесени доклади на научни форуми, а една е рецензия, публикувана в авторитетно българско научно издание. Във всички публикации дисертантката е самостоятелен автор.

7. Автореферат

Авторефератът е с общ обем 33 стр., включващи 25 стр. текст, цитираната в автореферата литература, библиография на ексцерпираните източници, списък с публикациите по темата на дисертационния труд и справка за научните приноси на дисертационния труд. Той напълно отговаря на съдържанието на дисертацията, а приносите, формулирани от дисертантката, правилно отразяват постигнатото в труда.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

На базата на демонстрирания от Десислава Димитрова научноизследователски потенциал бих ѝ препоръчала да продължи работата си по темите, попаднали в периметъра на научните ѝ интереси, като направи резултатите им видими и в по-широк, за предпочитане международен план.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертацията показва, че докторантката Десислава Димитрова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Български език“ в професионално направление 2.1. Филология, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Десислава Минчева Димитрова в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Български език“.

23.09. 2020 г.

Изготвил становището: /п/

(доц. д-р Цвета Луизова-Хорева)